

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

У статті досліджено основні напрями розвитку вітчизняного страхового ринку, вплив сучасної економічної ситуації на користування послугами страхових компаній серед населення. Виявлено переваги і недоліки державного регулювання страхового ринку. Авторами визначені фактори, що перешкоджають розвитку страхової діяльності та розроблено рекомендації щодо розвитку страхової діяльності в Україні. Аналізуються зміни у структурі страхових послуг. Визначено основні напрями вдосконалення діяльності вітчизняних страхових компаній з урахуванням сучасного розвитку економіки держави.

Ключові слова: страхова компанія, страховий ринок, страхування, страхові послуги.

KOSHONKO O. V., OVCHINNIKOVA R. I.
Khmelnitsky National University**THE CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE**

In the article the basic directions of development of the domestic insurance market, the impact of the current economic situation to use the services of insurance companies to the public. The advantages and disadvantages of state regulation of the insurance market. The authors identified factors impeding the development of insurance activities and recommendations for the development of insurance business in Ukraine. Analyzed changes in the structure of insurance services. The main directions of improvement of activity of domestic insurance companies, given the current state of the economy. It is noted that the positive effect on the development of the insurance market in modern conditions can make the following activities: to improve the system of state regulation of insurance activity; attract long-term reliable investment tools, as well as to increase the guarantees of safety and return on investment by insurance companies; establish requirements for the solvency of insurers on the basis of risk assessment and the quality of their assets; implement a European risk classification standards in the insurance, reduce the number of inefficient types of compulsory insurance; Insurers make the transition to international financial reporting standards and to ensure the disclosure of information in the financial statements of insurance companies in accordance with those standards; creation of an independent institute of examination contracts and insurance claims, as well as the existing system for monitoring the financial condition of insurance companies; the formation of an insurance culture of citizens and improving the financial literacy of the insurance market.

Key words: insurance company, the insurance market, insurance, insurance services.

Постановка проблеми. Страховий ринок є невід'ємною складовою фінансового ринку України. Успішний його розвиток залежить від розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, підвищення вимог до порядку створення діяльності страхових компаній, подальшої інтеграції країни у міжнародні структури, залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань економічного розвитку. Подальший розвиток вітчизняного страхового ринку та підвищення ролі страховиків мають забезпечувати сталий розвиток національної економіки в умовах її інтеграції у світове економічне господарство, виступати важливим компонентом її національної безпеки, а також сприяти зацікавленню іноземних інвесторів в розширенні власного бізнесу в Україні [5]. Запорукою економічного зростання і забезпечення відшкодування збитків у разі настання страхового випадку є стійкий і динамічно розвинутий страховий ринок країни. Наявність проблемних аспектів діяльності вітчизняних страхових компаній на ринку страхових послуг зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження специфіки діяльності страхового ринку та виявленню тенденцій його розвитку присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Значний внесок у висвітлення особливостей функціонування страхового ринку України внесли вітчизняні вчені: В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, М.М. Александрова, О.О. Терещенко, Л.М. Горбач, О.Д. Заруба, С.С. Осадець. Виявленню впливу фінансової кризи на страхування присвятили свої праці М.В. Мних, О.О. Гаманкова, О.В. Козьменко та інші. Проблеми функціонування та розвитку страхового ринку висвітлено і в закордонних наукових працях наступних вчених: В.В. Ковальова, Д.Д. Хемптон, Є.Ф. Бріггем, А.І. Гінзбург, М.А. Зайцева, Л. Рейтман, В.А. Сухова, Т.А. Федорова, А.К. Шахова. Незважаючи на широке коло проблем, вирішення яких пропонується у працях науковців, таке важливе питання, як формування ефективного українського ринку страхових послуг потребує подальших наукових досліджень.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз ринку українського страхового ринку, визначення основних проблем, що перешкоджають його розвитку та пошук шляхів їх вирішення.

Вклад основного матеріалу. Страховий ринок – це сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, формується пропозиція і попит на неї [6]. Створення ефективної системи захисту майнових прав та інтересів у окремих громадян, підприємств і підприємств, підтримання соціальної стабільності у суспільстві й економічної безпеки держави неможливе

без функціонування потужного страхового ринку [4]. Успішна реалізація страховими компаніями притаманних їм функцій сприяє зміцненню фінансового сектору держави, забезпечує реальний сектор економіки додатковими інвестиційними ресурсами та дозволяє обмежити ризики економічних суб'єктів. Проте повноцінне виконання цих функцій можливе лише за умови результативної діяльності страховиків та здатності протидіяти негативним проявам кризових явищ. Проаналізуємо поточний стан та динаміку розвитку українського страхового ринку з метою виявлення ознак фінансових проблем у діяльності страхових компаній.

Упродовж останніх 10 років частка чистих страхових премій у внутрішньому валовому продукті (надалі — ВВП) України залишається надзвичайно низькою. В докризовий період частка чистих премій у ВВП коливалася навколо позначки 1,70%, а внаслідок впливу кризових явищ 2008–2009 років впала до 1,23% за результатами 2010 року. Подальша стабілізація економіки сприяла розвитку страхових компаній, що позначилося на зростанні частки страхових премій до 1,47%, однак погіршення соціально-економічної ситуації з кінця 2013 року призвело до стрімкого падіння — до рівня 1,19% за результатами 2014 року [8].

Протягом 2006–2008 років обсяги зібраних страхових премій стрімко зростали. Так, приріст валових страхових премій за 2006 рік склав 7,6%, за 2007 — 30,21%, за 2008 — 33,32%. Середньорічний приріст чистих страхових премій за цей період склав 23,15%. Втім, негативний вплив світових фінансових потрясінь у 2009 році досягнув страхового ринку України через його тісний зв'язок з банківським сектором та фондовим ринком, а також через загальне погіршення економічної активності в країні. Протягом 2009 року відбувся помітний спад в обсягах зібраних страхових платежів — валових на 14,86% та чистих на 20,80%. Причиною цього стало зниження попиту на страхові послуги та банкрутство багатьох страховиків, які опинилися в стані фінансової кризи та були ліквідовані через нездатність підтримати достатній рівень платоспроможності. Втім, ознаки відновлення ринку були помітні вже в 2010 році: обсяг валових страхових премій зріс у порівнянні з попереднім роком на 12,91%, а чистих — на 5,29%. Тим не менше, негативна динаміка попиту населення не сприяла росту валових доходів страховиків: страхові премії протягом 2011–2012 років продемонстрували середньорічне падіння на рівні 3,47%. При цьому, чисті страхові премії зросли в середньому на 23,35%, що частково пояснюється скороченням активності вихідного перестраховування [7, 8].

Незважаючи на фактичне перевернення докризових обсягів за обсягами зібраних страхових премій за результатами 2013 року, негативна динаміка чистих страхових платежів вказала на погіршення фінансової ситуації в українських страхових компаніях. Більш того, події осені 2013 — зими 2014 року, а також негативні соціально-економічні наслідки анексії Криму та розвитку бойових дій на території України спричинили падіння доходів страховиків. Так, у 2014 році обсяг зібраних валових страхових премій зменшився на 6,61%. Цікавим є факт, що в той самий час обсяг чистих страхових премій зріс на 7,15%. Станом на кінець I кварталу 2015 року помітне певне покращення показників як по валових, так і по чистих страхових преміях, що можна пояснити відносною стабілізацією в економіці. За 2015 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,5%, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2014 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2015 рік становила 1,1%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним показником 2014 року. Основні показники функціонування страхового ринку та його динаміка представлені у таблиці 1.

У порівнянні з 2014 роком на 2968,7 млн грн (11,1%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3762,1 млн грн (20,2%). Збільшення валових страхових премій відбулося з таких видів страхування: страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 1713,4 млн грн (93,0%)); автостраховування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 1 311,6 млн грн (20,0%)); страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 619,7 млн грн (43,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 303,8 млн грн (18,7%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 280,9 млн грн (8,8%)); авіаційне страхування (збільшення валових страхових платежів на 172,3 млн грн (62,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 158,6 млн грн (47,8%)). Проте, у порівнянні з 2014 роком, зменшився обсяг валових страхових премій з таких видів страхування, як: страхування фінансових ризиків (зменшення валових страхових платежів на 741,3 млн грн (17,1%)); страхування від нещасних випадків (зменшення валових страхових платежів на 427,8 млн грн (44,4%)); страхування кредитів (зменшення валових страхових платежів на 336,0 млн грн (49,1%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (зменшення валових страхових платежів на 330,3 млн грн (14,3%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2015 рік становила 75,2%, що на 5,7 в.п. більше в порівнянні з 2014 роком. Страховий ринок України характеризується постійними змінами основних показників діяльності страхових компаній залежно від загальної економічної ситуації в країні та змін нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері страхування. З аналізу результатів діяльності страхових компаній в Україні, наведених у таблиці 1, можна зробити такі висновки: кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків більш всього було укладено у 2015 році — 109106, із страхувальниками фізичними особами також у 2015 році — 106321,

кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті у 2012 році – 142952 [7].

Таблиця 1

Основні показники діяльності страхового ринку України та його динаміка за 2011-2015 роки

Показники	2012	2013	2014	2015	Темпи приросту, %		
					2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітної періоду, тис. одиниць							
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35 204	87 328,5	35 975,7	109 106,8	148,1	-58,8	203,3
- зі страхувальниками-фізичними особами	29 782	80 345,0	32 699,4	106 321,2	169,8	-59,3	225,1
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	142 952	97 952,0	98 737,5	93 322,5	-31,5	0,8	-5,5
Страхова діяльність, млн грн.							
Валові страхові премії, у тому числі:	21 508,2	28 661,9	26 767,3	29 736,0	33,3	-6,6	11,1
зі страхування життя	1 809,5	2 476,7	2 159,8	2 186,6	36,9	-12,8	1,2
Валові страхові виплати, у тому числі:	5 151,0	4 651,8	5 065,4	8 100,5	-9,7	8,9	59,9
зі страхування життя	82,1	149,2	239,2	491,6	81,7	60,3	105,5
Рівень валових виплат, %	23,9	16,2%	18,9%	27,2%	-99,3	-	-
Чисті страхові премії	20 277,5	21 551,4	18 592,8	22 354,9	6,3	-13,7	20,2
Чисті страхові виплати	4 970	4 566,6	4 893,0	7 602,8	-8,1	7,1	55,4
Рівень чистих виплат, %	24,5	21,2%	26,3%	34,0%	-99,1	-	-
Перестраховування, млн грн.							
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	2 522,8	8 744,8	9 704,2	9 911,3	246,6	11,0	2,1
- перестраховикам-резидентам	537,8	7 110,4	8 173,7	7 381,1	1222,1	15,0	-9,7
- перестраховикам-нерезидентам	275,4	1 634,4	1 530,5	2 530,2	493,5	-6,4	65,3
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	15,9	486,7	640,9	1 345,8	2961,0	31,7	110,0
- перестраховиками-резидентами	2 522,8	85,2	172,4	497,7	-96,6	102,3	188,7
- перестраховиками-нерезидентами	537,8	401,5	468,5	848,1	-25,3	16,7	81,0
Отримані страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	275,4	324,0	12,9	38,1	17,6	-96,0	195,3
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	15,9	27,4	9,9	12,9	72,3	-63,9	30,3
Страхові резерви, млн грн.							
Обсяг сформованих страхових резервів	12 577,6	14 435,7	15 828,0	18 376,3	14,8	9,6	16,1
- резерви зі страхування життя	3 222,6	3 845,8	5 306,0	6 889,3	19,3	38,0	29,8
- технічні резерви	9 355	10 589,9	10 522,0	11 487,0	13,2	-0,6	9,2
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн.							
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	56 244,7	66 387,5	70 261,2	60 729,1	18,0	5,8	-13,6
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	48 831,5	37 914,0	40 530,1	36 418,8	-22,4	6,9	-10,1
Обсяг сплачених статутних капіталів	14 579	15 232,5	15 120,9	14 474,8	4,5	-0,7	-4,3

Побудовано авторами за даними [7, 8]

Валові премії отримані страховиками від страхування ризиків у 2012 році склали 21 508,2 млн грн, а у 2014 році 26 767,3 млн грн, у порівнянні з 2013 зменшились на 1894,6 млн грн, а у порівнянні з 2012 роком зросли на 5259,1 млн грн найбільший обсяг за досліджуваній період валові премії становили у 2015 році – 29736,0 млн грн, що на 2968,7 млн грн перевищує результат 2014 року. Чисті страхові премії (валові премії за мінусом премій з перестраховування) досягли максимального показника у 2015 році та склали 22354,9 млн грн. Валові страхові виплати, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку у 2014 році склали 5 065,4 млн грн, порівняно в 2013 роком вони зросли на 413,6 млн грн, у 2015 році валові страхові виплати були найбільшими за аналізований період та склали 8100,5 млн грн [8]. Чисті страхові виплати (валові виплати за мінусом виплат з перестраховування) досягли максимального показника у 2015 році та склали 7602,8 млн грн, що на 2709,8 млн грн більше ніж у 2014 році. Помітно збільшився один із складових факторів фінансової стійкості страхових компаній, обсяг сформованих страхових резервів, перш за все, це пояснюється бажанням страховиків забезпечити власну платоспроможність та виконувати вимоги законодавства в даній сфері. Так, у 2014 році обсяг резервів становив 15828,0 млн грн, що на 9,6% перевищує обсяг 2013 року, та на 16,1% менше від 2015 року в якому обсяг резервів становив максимальне значення за досліджуваній період у розмірі 18376,3 млн грн [8].

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року (18,9%) збільшився на 8,3 в.п. та становив 27,2%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 становив 34,0%, що більше на 7,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 62,1% та 64,3%, за видами добровільного особистого страхування – 46,2% та 48,9%, страхування життя – 22,5%, з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 37,6% та 34,8% відповідно. Операції вихідного перестраховування за 2015 рік зросли на 2,1% з 9704,2 млн грн до 9 911,3 млн грн. На збільшення операцій вихідного перестраховування за 2015 рік вплинуло збільшення на 65,3% перестраховування із страховиками-нерезидентами. При цьому, на 9,7% зменшилась операції з перестраховування в середині країни. Страхові резерви станом на 31.12.2015 зросли на 16,1% у порівнянні з аналогічною датою 2014 року, при цьому технічні резерви – на 9,2%, а резерви зі страхування життя – на 29,8%. У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшились такі показники, як загальні активи страховиків (-13,6%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (-10,1%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-4,3%) [7].

Кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2015 становила 361, з яких 49 СК зі страхування життя (СК "Life") та 312 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За 2015 рік кількість страхових компаній зменшилася на 21 СК (таблиця 2).

Таблиця 2

Концентрація страхового ринку за 2015 рік

Перші (Тор)	страхування "Life"		страхування "non-Life"		
	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховальників
Тор 3	936,1	42,8	4 049,8	14,7	1
Тор 10	1 921,4	87,9	10 011,2	36,3	4
Тор 20	2 164,0	99,0	16 613,3	60,3	7
Тор 50	2 186,6	100,0	23 408,7	85,0	11
Тор 100	-	-	26 472,1	96,1	13
Тор 200	-	-	27 508,6	99,9	15
Всього по ринку	2 186,6	100,0	27 549,4	100,0	22

Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 99,9% – акумулюють 200 СК "non-Life" (64,1% всіх СК "non-Life") та 99,0% – 19 СК "Life" (40,8% всіх СК "Life"). По ринку страхування життя Індекс Герфіндала - Гіршмана (ННІ) склав 982,98 (у 2014 році – 1042,55), по ринку ризикових видів страхування становив 232,72 (у 2014 році – 206,72). В цілому по страховому ринку Індекс Герфіндала-Гіршмана склав 205,07 (у 2014 році – 181,49). Дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, спостерігається значний рівень конкуренції (ННІ в 4 рази менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація. Стосовно страхового ринку Хмельницької області варто зазначити, що основний вид страхових платежів у 2015 році припадає на КАСКО та ОСЦПВ (таблиця 3).

Таблиця 3

Основні показники діяльності страхового ринку Хмельницької області за 2015 рік

Компанія	Страхові платежі, тис. грн.								
	Разом	КАСКО	ОСЦПВ	ДМС	НС	Майно	Туристи	Вантажі	Зел. карта
СГ ТАС	15 244,0	812,1	6 956,1	0,0	87,4	325,4	239,0	0,0	6 824,1
ОРАНТА	14 793,7	269,6	10 475,7	6,8	275,1	3 350,1	123,9	0,0	292,5
АХА СТРАХУВАННЯ	9 459,0	7 308,0	1 319,4	14,5	15,8	643,7	60,4	97,2	0,0
PZU УКРАЇНА	8 469,0	2 549,1	2 127,1	393,8	168,1	373,0	2 064,3	1,9	791,7
ІНГО УКРАЇНА	6 504,9	2 600,2	879,1	1,8	29,9	308,5	143,6	1,9	2 539,8
УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА	5 507,9	4 403,0	818,1	0,0	21,1	203,9	28,7	33,2	0,0
КНЯЖА	5 496,4	95,8	2 343,0	0,0	32,0	132,9	1 119,6	0,0	1 773,1
АСКА	883,4	438,4	38,2	9,1	9,1	310,2	20,7	0,0	57,7
УКРАЇНСЬКА АГРАРНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ	693,9	526,5	0,0	0,0	0,0	167,4	0,0	0,0	0,0
МЕГА-ГАРАНТ	24,1	0,0	0,0	0,0	0,6	23,5	0,0	0,0	0,0
ПРОСТО СТРАХУВАННЯ	-56,5	-48,4	-4,1	0,0	0,0	-2,6	1,7	-3,1	0,0
ВСЕГО ПО КОМПАНИЯМ	49 069,5	13 020,2	19 085,6	34,9	376,1	4 467,4	2 823,1	66,1	9 196,3

Отже, як видно з таблиці 3, лідерами страхових компаній за видом страхування КАСКО є: АХА Страхування, УСГ, ІНГО Україна та PZU Україна, обсяг страхових платежів до даних компаній становить

7308,0 тис. грн, 4403,0 тис. грн, 2600,2 тис. грн та 2549,1 тис. грн відповідно. Значний обсяг платежів до страхових компаній СГ ТАС та ОРАНТА надійшов від платежів за обов'язковою автоцивілкою, які є значно дешевшими ніж КАСКО. Загалом обсяг страхових надходжень до СК "non-Life" у Хмельницькій області за 2015 рік становить 49069,5 тис. грн.

Значний вплив на український страховий ринок здійснюють ринки країн Євросоюзу. Це дає змогу стверджувати, що взаємодія страхових ринків цих країн повинна сприяти розкриттю потенційних можливостей ефективної участі України у світогосподарських фінансових процесах, орієнтованих на його норми та правила, які забезпечуватимуть формування відкритого страхового ринку [9, с. 21–24]. В умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір, потрібно впроваджувати міжнародний досвід та використання форм і методів державного регулювання страхової діяльності. Це зумовлює необхідність змін у нормативно-правовій базі, удосконалення моніторингу діяльності страховиків та посилення контролю за дотриманням ними вимог щодо забезпечення платоспроможності і фінансової стійкості, запровадження європейських стандартів щодо класифікації ризиків у страхуванні, удосконалення порядку ліцензування, підвищення вимог до рівня капіталізації, зокрема, до формування статутного капіталу та розміру регулятивного капіталу, підвищення рівня захисту споживачів страхових послуг тощо.

Реалізація Стратегії розвитку страхового ринку України в 2012–2020 роках створить умови для сталого зростання страхового ринку України, його конкурентоспроможності в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір. Метою Стратегії розвитку страхового ринку України є відродження первинної ролі страхування як суспільно-корисної функції захисту майнових інтересів громадян, суб'єктів економічної діяльності та держави на основі розбудови конкурентоспроможного, відкритого, платоспроможного, оснащеного найсучаснішими інфраструктурою, технологіями страхового ринку, з привабливим та широким асортиментом якісних страхових послуг та інструментів, гарантованим рівнем захисту прав споживачів та сучасними методами регулювання і нагляду із залученням інститутів саморегулювання [4, 10].

Загрозою для страхового ринку України також стала нова система оподаткування. Планували перевести страховий ринок на загальну систему оподаткування, а в результаті отримали подвійний податок. За старою системою оподаткування страхових компаній передбачало відрахування до бюджету 3% від розміру доходу, отриманого від страхової діяльності. За новим законодавством, до цього податку додали ще й 18% податку з прибутку [1]. Великою перевагою старої системи оподаткування було те, що вона була повністю прозорою, а недоліком було те, що навіть якщо страхова компанія працювала в збиток, вона все одно платила податок, а це ставило її в нерівні умови з фінансовими посередниками. З новою системою оподаткування споживачі страхових продуктів можуть зіткнутися з банкрутством страхових компаній, збільшенням вартості страхових послуг, що, як наслідок, збільшить недовіру підприємств і населення до страхового ринку України. Отже, ми отримуємо незадоволеного споживача і негативне ставлення до страхування, а податкові надходження до бюджету не збільшаться [4].

Якщо уряд справді має бажання провести реформування оподаткування страхових компаній, то для того, щоб зберегти страховий ринок України від занепаду потрібно перевести страховиків на загальну систему оподаткування. Тобто стягнення податку безпосередньо з корпоративного прибутку страхової компанії. Така система дозволить не тільки встановити єдиний підхід до оподаткування прибутку страховиків та інших суб'єктів господарювання, але й забезпечити ліквідацію фінансових схем із залученням страховиків. Це буде сприяти очищенню вітчизняного ринку від «псевдострахування», розвитку в Україні ринку класичного страхування і відповідатиме міжнародній практиці [2].

Основними недоліками українського страхового ринку є: недосконала система правового забезпечення та державного регулювання страхової діяльності; немає чіткого бачення стратегічного розвитку вітчизняного ринку страхових послуг та його окремих складових; на ринку страхових послуг помітно відчувається недостатність кваліфікованих фахівців страхової справи; у зв'язку з погіршенням фінансового стану населення падає попит на послуги страхових компаній; відсутність надійних довгострокових інструментів, а також гарантій збереження та повернення вкладених коштів; відсутність довіри населення і господарюючих суб'єктів до страхових компаній; відсутність якісної статистичної інформації і недостатність докладних інформаційно-аналітичних матеріалів про стан і проблеми формування страхового ринку [3, 10].

Для вирішення цих недоліків необхідно прискорити розробку та прийняття нового цивільного кодексу України, в якому передбачити правові основи регулювання страхової діяльності в Україні; удосконалити систему правового забезпечення шляхом прийняття нової редакції Закону України «Про страхування» (удосконалити законодавчу та нормативну базу, прийняти низку законів та нормативно-правових актів, що регламентують права та обов'язки ринкових суб'єктів та врегулювати механізми здійснення страхування); удосконалити систему державного регулювання страхової діяльності (удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, впорядкування сукупності видів страхування та вирішення інших завдань); привабити довгострокові надійні інвестиційні інструменти, а також збільшити гарантії збереження та повернення вкладених коштів страховими компаніями; встановити вимоги до платоспроможності страховиків на основі оцінки ризиків і якості їх активів; впровадити європейські стандарти класифікації ризиків в страхуванні, скоротити кількість неефективних видів обов'язкового

страхування; здійснити перехід страховиків на міжнародні стандарти фінансової звітності і забезпечити розкриття інформації в фінансовій звітності страховиків відповідно до цих стандартів; створення незалежного інституту експертизи договорів і страхових випадків, а також діючої системи контролю над фінансовим станом страхових компаній; формування страхової культури громадян та підвищення фінансової грамотності учасників страхового ринку; забезпечити розроблення та впровадження додаткових актів законодавства, що сприятимуть запобіганню використанню страхового ринку для проведення протиправних і сумнівних операцій та шахрайства, включаючи відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом [4]. Найближчим часом ситуація на страховому ринку України не покращиться. Без стабілізації всієї економічної системи страхові компанії все також будуть знаходитись в тяжкому економічному становищі.

Висновки. Аналіз сучасного стану, тенденцій і проблем розвитку вітчизняного страхового ринку свідчить про певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню як окремих страхових компаній, так і всієї системи страхування. Отже, підводячи підсумок можна сказати, що страховий ринок є невід'ємною ланкою економічної системи країни, тому розвиток даного ринку сприятиме покращенню ринкової трансформації та стабільному розвитку національної економіки, розвитку світової економіки та міжнародних відносин. Страховий ринок України необхідно реформувати, враховуючи при цьому його теперішній стан, соціальне значення, а також притаманний цій галузі потужний інвестиційний потенціал.

Література

1. Гладчук О. М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / О. М. Гладчук // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – 2014. – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2931>.
2. Борсученко А. С. Податок на прибуток страховиків: Основні тенденції та шляхи вдосконалення / А. С. Борсученко // Управління ризиком. – 2014. – № 5. – С. 70–72.
3. Козоріз Г. Г. Пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в умовах глобальних викликів / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 26–34.
4. Луцишин О.О. Проблеми і перспективи розвитку страхового ринку України / О.О. Луцишин, С.П. Данильчук // Наука молода. – 2016. – № 24. – С. 81–88.
5. Маргасова В.Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України / В.Г. Маргасова, М.В. Дубина, М.В. Тунік // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 2 (2). – С. 219–228.
6. Осадець С. С. Страхування : підручник / С. С. Осадець. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.
7. Офіційний сайт журналу Insurance TOP [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com>.
8. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfr.gov.ua>.
9. Ходько Р. М. Вітчизняне страхування рухається до світових стандартів / Р. М. Ходько // Галицькі контракти. – 2009. – № 2. – С. 21–24.
10. Українська федерація ubezpieczenia. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.

Надійшла 16.11.2016; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.